

Спростування міфу про «російський Донбас»

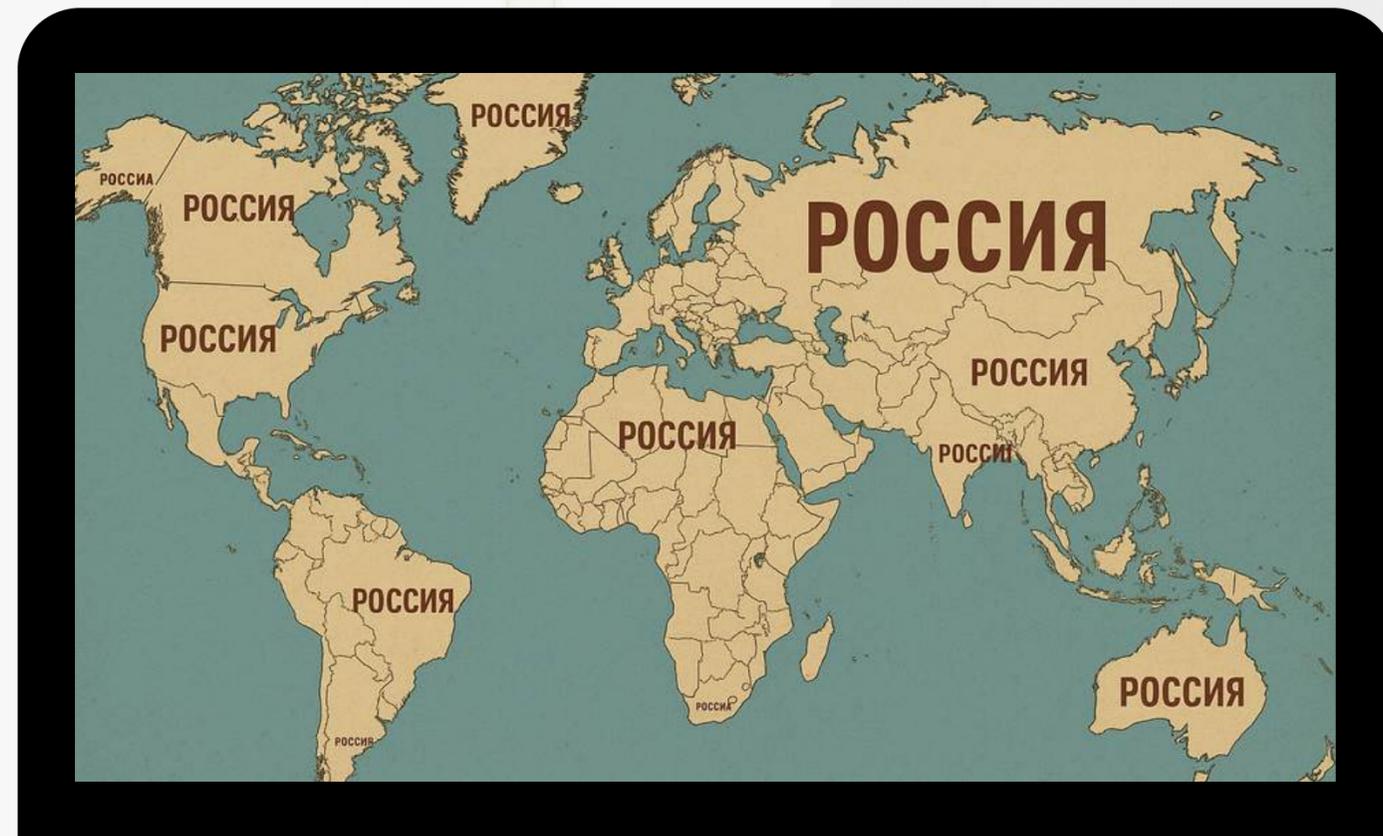
Як історія, цифри та здоровий
глузд ламають пропагандистські
байки

«Російський Донбас» – міф,
який нав'язує російська
пропаганда.

Якщо вірити пропаганді, то Донбас –
споконвічно російський. Але чомусь на
старих мапах він уперто зветься
Україною...

карта світу очима росТБ

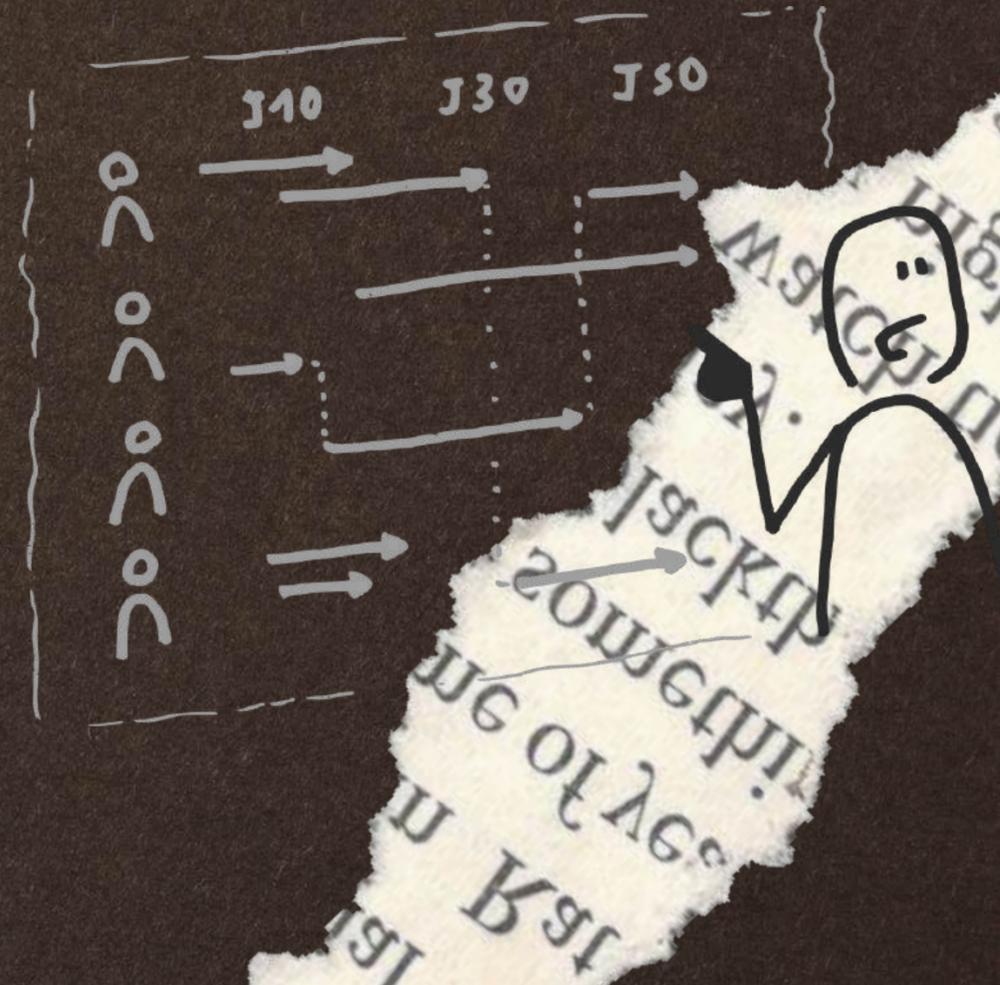
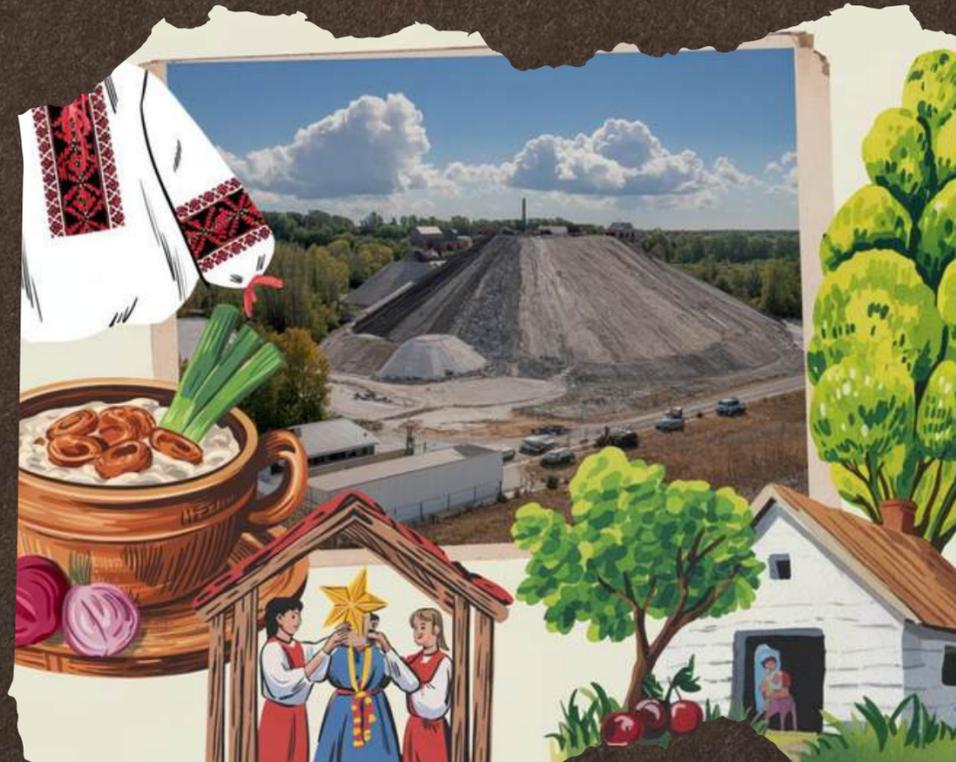
Мета

Спростувати нав'язані
російською пропагандою
стереотипи на основі

історичних фактів

етнічного складу
населення

культурної спадщини регіону
та української ідентичності

Суть міфу

1

«Донбас – споконвічно російська земля»

«Російська імперія заснувала всі міста на сході України»

«Донбас – частина Росії як правонаступниці СРСР»

Теза про Донбас як «подаровану землю» для України теж є складовою частиною історичного міфу про те, що буцімто територію України сформували росіяни.

А МИ ТУТ БУЛИ
ЩЕ ДО ТВОЇХ КАЗОК!

Суть міфу

«Росія розбудувала промисловість на території Донбасу»

«Залізницю, шахти і заводи збудували за совецьких часів»

«У совецькі, особливо сталінські часи, регіон став промислово розвиненим і «успішним», хоча багато підприємств потребували постійних дотацій від держави»

Тобто (за їхньою логікою) шахти, заводи і навіть британський підприємець Юз – усе одразу стає російським спадком

Суть міфу

3

Ідея про російськомовний народ Донбасу, який нібито завжди прагнув бути з росією

«Україна роками намагається вчинити геноцид проти російськомовного населення Донбасу, а Росія втрутилася лише для того, щоб захистити свій народ».

Як завжди: щойно в якомусь регіоні з'являються російськомовні – там одразу «історично російська земля».

Ще й у 2014 «відбулась народна революція проти фашистського Києва»

Історичні факти проти міфу

За версією російських методичок Донбас – це щось на кшталт «заблукалої частини Росії, яка випадково(?) з 1991 року знаходилась на території України»... Але ми перевірили – це не так!

Історичні факти проти міфу

ЩО ТАКЕ ДОНБАС?

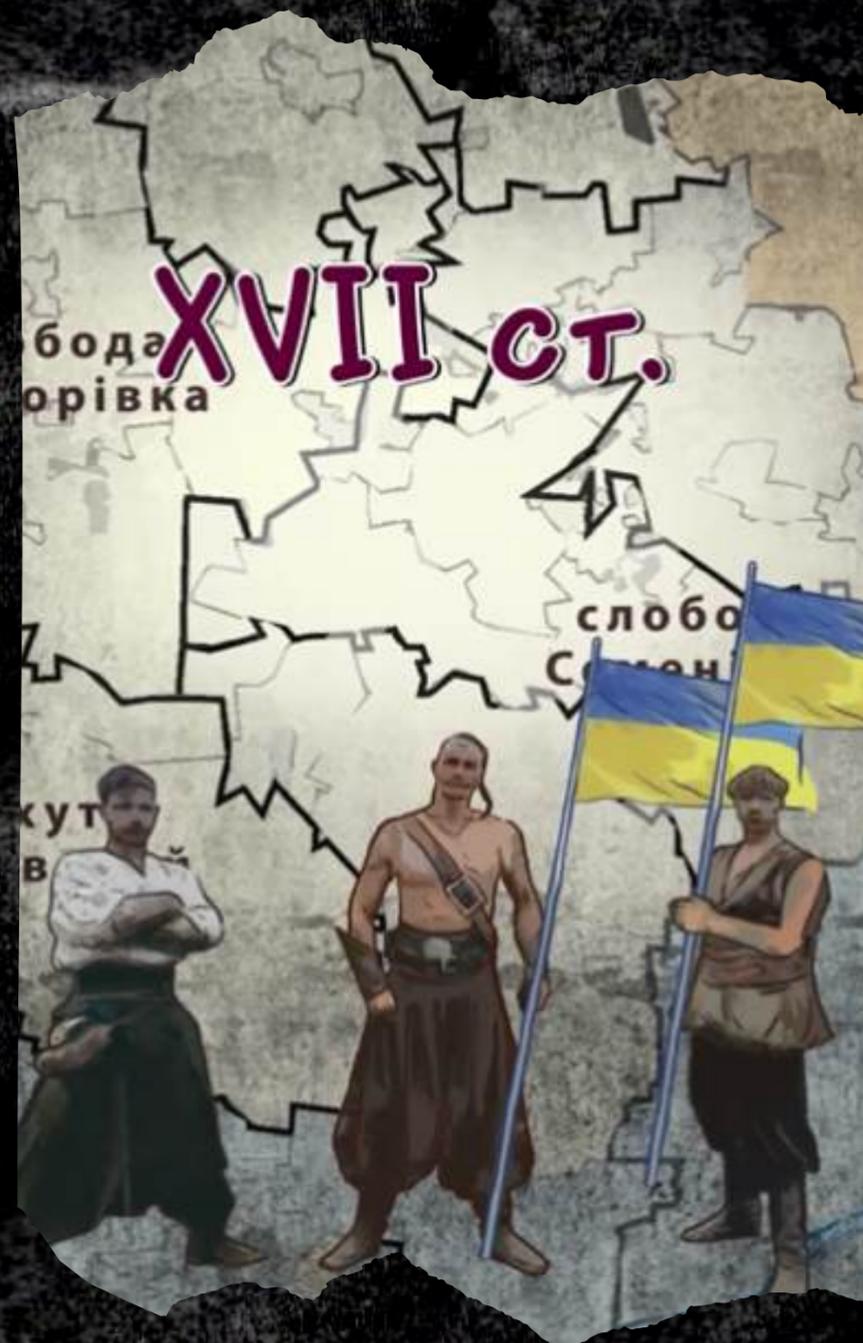
Донбас – географічний регіон донецького вугільного басейну України. Розташований на сході України й адміністративно охоплює Донецьку та Луганську області.

Історичні факти проти міфу

Донбас у XVI–XVIII ст. – малозаселена територія, куди масово переселялися українські козаки та селяни.

росіяни часто забувають, що в XVIII столітті там не було ні «руського міра», ні навіть нормального російського Wi-Fi. А от українські козаки вже були

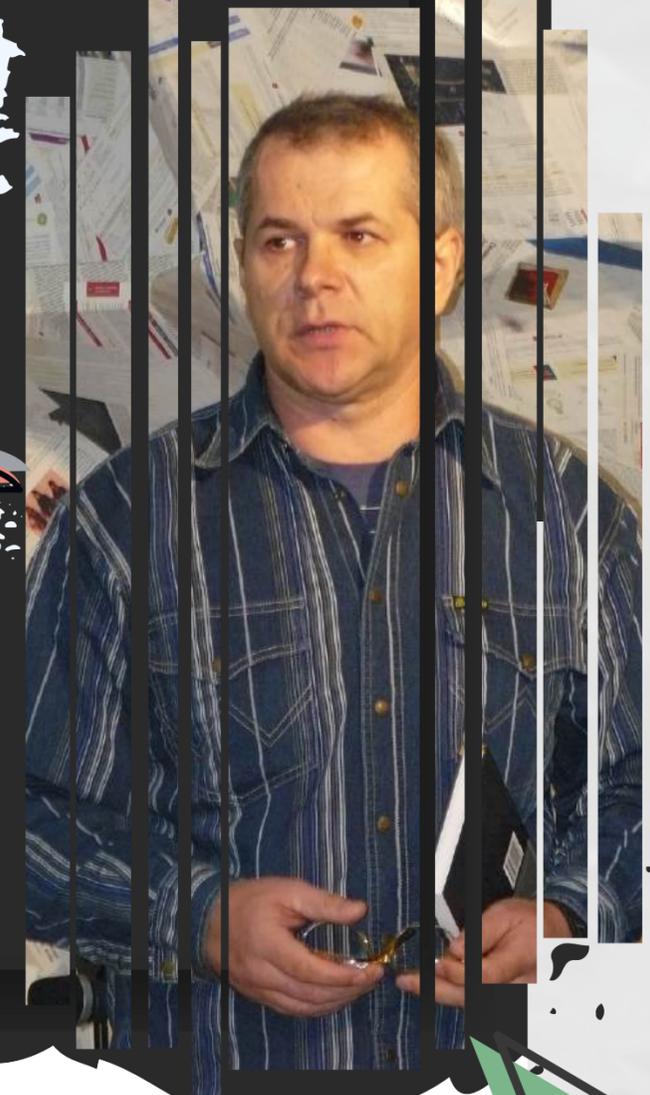
Історичні факти проти міфу

Історик Владлен
Мараєв

Ще за козацької доби частину Донбасу колонізували козаки Запорозької Січі. Ці землі офіційно входили у XVIII столітті до складу Війська Запорозького Низового, інша частина входила до Війська Донського, яке зберігало спершу незалежність, а потім автономію у складі Московії і Росії.

Населення Донеччини та Луганщини визнавало владу саме українських гетьманів. У XVIII ст. на Запорозькій Січі було близько 9 тисяч 117 козацьких поселень, де проживало майже 55 тисяч українців. Козацька влада поширювалася на велику територію Сходу і Півдня України. Територія Війська Запорозького Низового у XVIII ст. охоплювала межі сучасних Донецької, частково Луганської областей Української держави (також Дніпропетровської, Запорозької, Херсонської, Кіровоградської та Миколаївської).

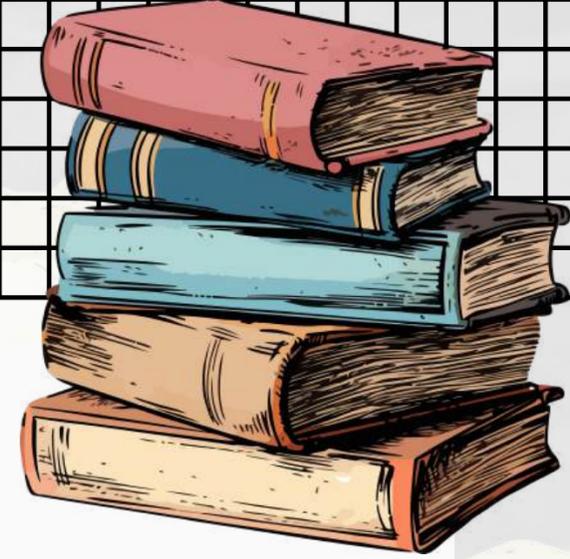
Історик Тарас
Чухліб

Історичні факти проти міфу

Отже, першорядну роль у заселенні та освоєнні території відіграли саме українці, зокрема їх військово-політичні утворення.

Історичні факти проти міфу

«Індустріальний стрибок Донбасу – заслуга виключно СРСР»

Назад до коріння. Міф: «Донбас створили більшовики»

Історичні факти проти міфу

ДЖОН ЮЗ І ЗАСНУВАННЯ ЮЗІВКИ → СУЧАСНИЙ ДОНЕЦЬК

Тож, розвиток промисловості у ХІХ ст.
пов'язаний з іноземними підприємцями

Так, наприклад, англійський
інженер Джон Юз (Hughes)
заснував перший
металургійний завод у
Катеринославській губернії.

«Оригінальний
«русскій»

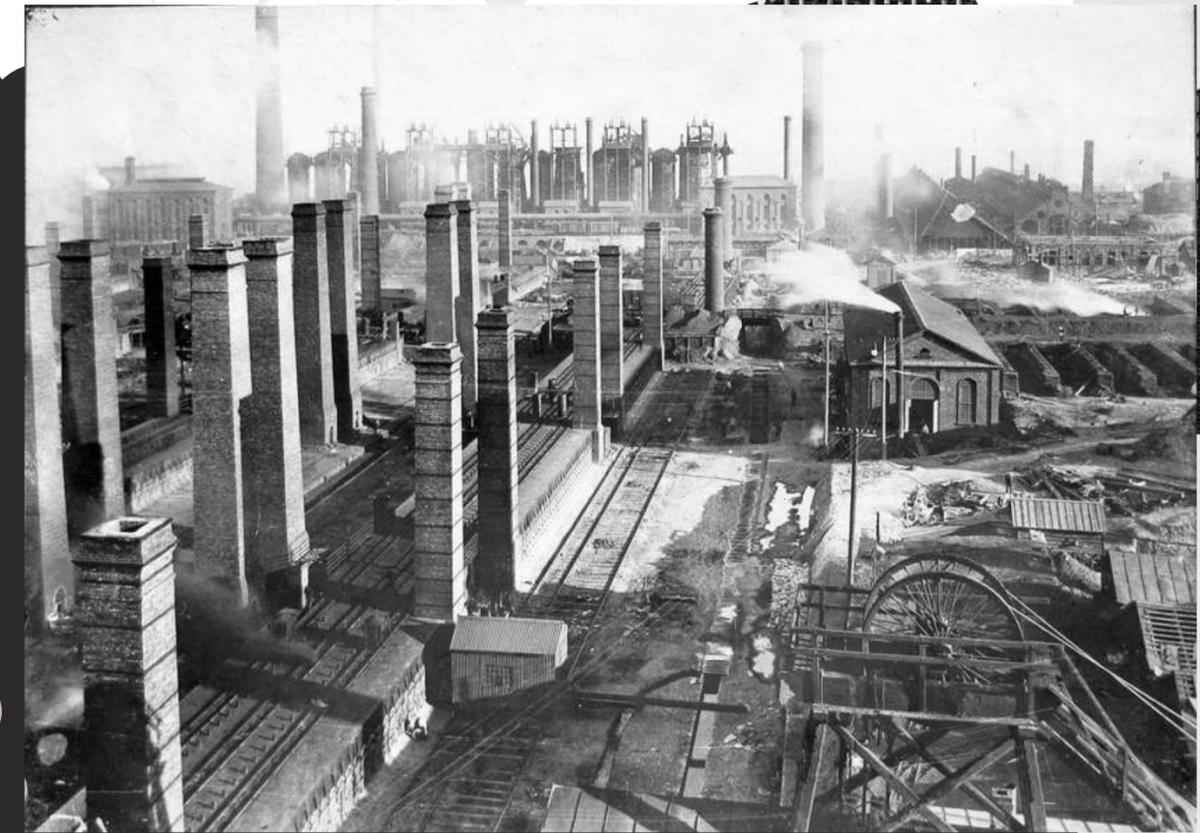
Очевидно, він був таємним агентом
«русского міра» з Манчестера.

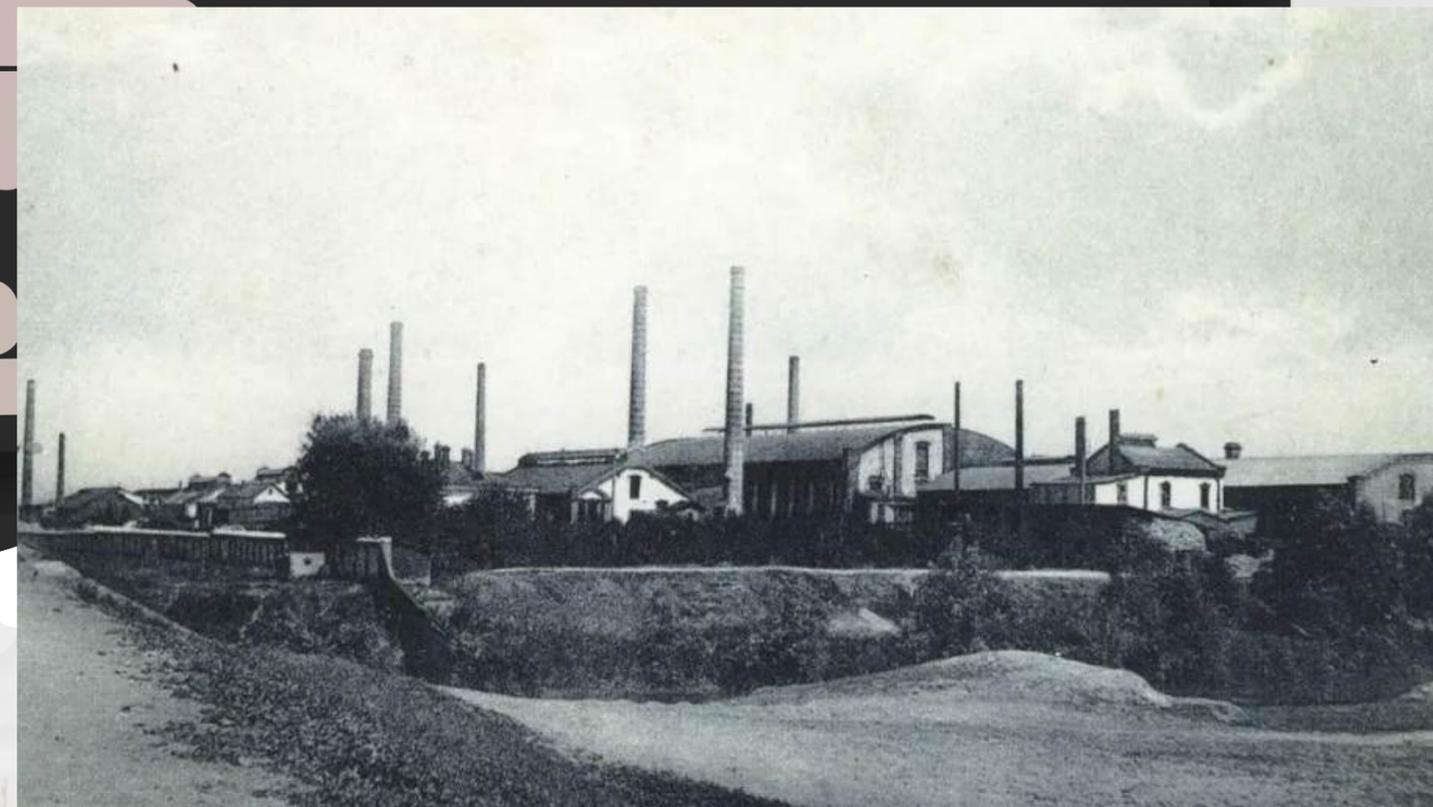
Історичні факти проти міфу

Отже, на території Донбасу активно працювали іноземні інвестори (британський – інженер Чарльз (Карл) Гаскойн, валлієць Джон Юз, німецькі, бельгійські, французькі підприємці), які і заклали основу його індустріалізації. Більшість робітників складала саме українські селяни, які масово йшли на шахти та заводи. СРСР лише використав уже створений потенціал і продовжив процес, який стартував задовго до 1917 року.

Металургійний завод

Луганський ливарний завод

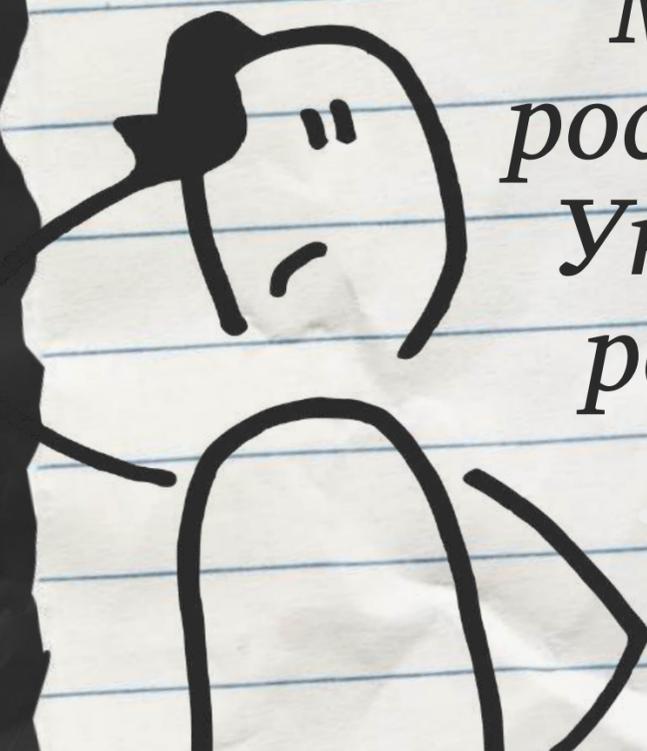

Історичні факти проти міфу

«ПОДАРОВАННИЙ ДОНБАС»

Мовляв, цей «споконвічно російський регіон подарували Україні більшовики в перші роки існування радянської України..»

Історичні факти проти міфу

20 листопада 1917 року Українська Центральна Рада своїм III Універсалом проголосила Українську Народну Республіку.

ТРЕТІЙ УНІВЕРСАЛ Української Центральної Ради.

Народо Українській і всі народи України.

Тяжка і тривала година влади на землі республіки Російської. На півночі в столицях (в Москві) і в правах боротьби. Центральної Правління нема, і по зернам ширяться безлад, беззак і руїна.

Наш край так само в небезпеці. Без влади, духу, єдиної, народної України так може впасти в безодню усобиць, ринів, занепаду.

Народо Українській! Ти, разом з братими народами України, постави нас берегти права, здобуті боротьбою, творити дади і будувати все життя на нашій землі і на Українській Центральної Раді, якою можемо во ім'я творення дади в нашій країні, во ім'я рятівника всієї Росії, оповідаємо:

Одним Україна стає Українською Народною Республікою.

Не відмовляючись від республіки Російської зберегти єдиність її, ми твердо стамемо на нашій землі, щоб силами нашими допомогти всієї Росії, щоб усієї Російської стала федеративною республікою і всіх народів.

До Установчих Зборів України, вся власть творити дади на землях наших, давати закони і правити належить нам, Українській Центральної Раді, і нашому правительству—Генеральному Секретариату України.

Малюючи силу і вагу на рівній землі, ми тоді силою і хитрою ставимо на сторожі прав і революції не тільки нашої землі, але і всієї Росії.

Одним оповідаємо:

На території Народної Української Республіки належать землі, заселені у складі України: Київська, Подільська, Волинська, Чернігівська, Полтавська, Харківська, Катеринославська, Херсонська, Таврійська (без Криму). Остаточне визначення границь Української Народної Республіки, як що до прилучення частини Курщини, Холмщини, Вороніжчини, так і сусідніх губерній і областей, де більшість населення українська, має бути встановлено по актам організаційної воли народу.

Всіх же громадян цих земель оповідаємо:

Одним на території Української Народної Республіки існуюче право власності на землі по відношенню до землі вступили до держави, хоча це сільсько-господарського значення і також на українській землі, але всієї Росії.

Принаючи, що земля єсть власність всього трудового народу і належить перейти до нього без виключення, Українська Центральна Рада вимагає Генеральному Секретариату по Земельних Справах негайно виробити Закон про те, як порозділити земельні комплекси громадян, тихи землі до України і Установчих Зборів.

Права громадянства в Українській Народній Республіці має бути негайно упередженою. А зараз оповідаємо:

На території Народної Республіки Україна з цього дня встановлюється по всіх відносинах вісім годин праці.

Також і границь час, який перебуває на Росії, а з нею і наша Україна, вимагає доброго упередження виробництва, розширення розподілення продуктів споживання і країної організації праці. І через те приносимо Генеральному Секретариату Праці від сьогодні, разом з представництвом від робітництва встановити державну контроль над продукцією України, з огляду на інтереси, як України, так і всієї Росії.

Четвертий рік на фронтах дається кров і творить марну силу всіх народів світу. Волею і силою Української Центральної Раді.

Так само будемо бачити, щоб не марнували, контроль права народу українського в Росії і що до Росії не було владарство проголошено. Але до миру нехай громадяни Російської України, разом з громадянами усіх народів Російської Республіки повинні стати твердо на своїх позиціях, як на фронтах, так і в тилю.

Останніми часами, коли здобутий революції, було затеменно відношенням кримом на смерть. Оповідаємо:

Одним на землі Республіки Української смертна кара насується.

Всім українцям і затриманим за політичні виступи, зробленим до цього дня, як уже зазначено, так і несподіваним і також і тим, хто ще до незалежності не позитивно дається пона адміністрації. Про це негайно буде виданий закон.

Суд на Україні повинен бути організований, національним судом.

З того жетою приносимо Генеральному Секретариату Судних Справ зробити всі заходи урядові, судові, слідчі і виконати його до жодної з правих політичних народів.

Генеральному Секретариату Внутрішніх Справ приносимо:

Винести всіх закладів до зарплати і поширення прав місцевого самоуправління, що єдинокласні органи місцевої адміністрації, відокремивши їх від держави і до становлення національного зв'язку і співробітництва його з органами революційної демократії, що має бути найважливішою основою національного відродження.

Так само в Українській Народній Республіці має бути забезпечено всі свободи: здобути всеросійською революцією свободу слова, друку, віри, зібрання, совісті, страждань, недоторканності особі і мешкання, право і можливість укладання міжнародних нових зв'язків з усіма установами.

Український народ, що сам довго дади боровся за свою національну волю і незалежність, буде твердо одностайно волю національного розвитку всіх народностей, як України, так і всієї Росії, оповідаємо: що народи волинської, стрелецької, польської та інших на Україні окремо національно самостійно автономно збереження їх права, свободи самоуправління і справ їх національного життя, та зорі разом назову Генеральному Секретариату Національну і справ подати ширше оповідаємо: щоб збереглися всі національні зв'язки автономно.

Справу проголошення є корінь державної сили в сей часі, і відношенням час. Українська Народна Республіка повинна заступити на своїм місці і рятувати за себе, так і фронт і частини Російської Республіки, які виступають, як і автономно.

Громадяни Імперії Російської, Української Республіки, і федеративної Росії на Українській Центральної Раді однією актою до розриву боротьби з усім безладом і руйнівством, та до дружного великого будівництва нових державних форм, які дають великої і національної Республіки Росії здорову силу і нову буржуазію. Вироблення цих форм має бути проведено на Українській і Всеросійській Установчих Зборах.

Днем вибору до Українських Установчих Зборів призначено 27 грудня (декабря) 1917 року, а днем скликання їх 9 січня (листопада) 1918 року.

Про порядок скликання Українських Установчих Зборів негайно вказано буде законом.

Українська Центральна Рада.

- Кордони і межі:
- держав
 - губерній і областей
 - Територія Української Народної Республіки за III універсалом
 - Територія, де українці становили більшість населення
 - Лінія фронту у квітні 1917 р.
 - Сучасний кордон України

Історичні факти проти міфу

Отже, Ленін навіть теоретично нічого не міг «подарувати» чи «передати», оскільки:

більшовицька Україна була проголошена пізніше за Українську Народну Республіку (а саме 25 грудня 1917 р.)

На той момент Донбас уже було заявлено у складі УНР

«Червоні не лише не дарували Україні Донбас, а навпаки – відірвали від нього Таганрозький і Шахтинський регіони та приєднали до Росії». – історик Владлен Мараєв.

ЕТНІЧНИЙ ВИМІР І МОВА. РАДЯНСЬКА ПОЛІТИКА І РУСИФІКАЦІЯ

МІФ:

На Донбасі
ЗАВЖДИ
говорили виключно російською мовою

Назад до коріння. Міф: «На Донбасі завжди розмовляли російською»

Розглянемо детальніше

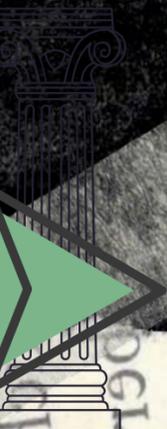

Історичні факти проти міфу

Національний склад населення за 1778–1779 рр.
(за підрахунками Василя Пірка на підставі звітів по
Бахмутському, Донецькому, Маріупольському,
Павлоградському і Слов'янському (Торському)
повітах Азовської губернії)

українці – 61,3 %;
росіяни – 20,51 %;
греків – 7,33 %;
вірмен – 6,13 %;
молдаван – 2,5 %;
інші народи – в межах 2 %

Історичні факти проти міфу

А ЯК ЖЕ МОВА? «РОСІЙСЬКОМОВНИЙ ДОНБАС»?

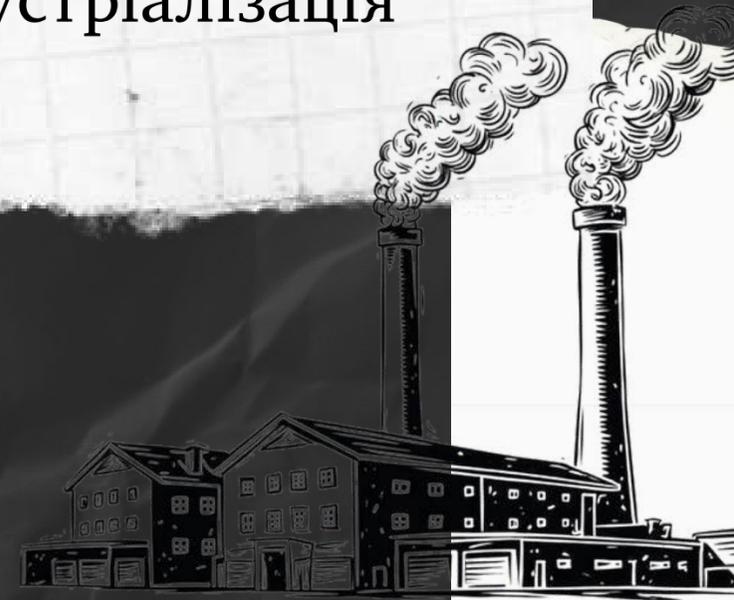
Факт

До 60–70-х років XIX століття територія теперішнього Донбасу була заселена переважно етнічними українцями, що розмовляли українською

У 70-х роках XIX століття почалася індустріалізація

Тобто до індустріалізації - сільський регіон з україномовним населенням. Промисловий розвиток привів до припливу робітників з росії, але... етнічна більшість залишалась українською (!).

Так, Донбас дійсно індустріалізувався. Але від цього він не став московою

Історичні факти проти міфу

За переписом населення 1897 р. більшість населення Донбасу – українці (58–70% залежно від повіту)

Назва адміністративної одиниці	Українці, %	Росіяни, %	Інші народи, %
Маріупольський повіт	46,1	14	Греки (19)
Бердянський повіт	58,8	18,1	Болгари (10,4)
Бахмутський повіт	58,2	31,2	Німці (3,8)
Ізюмський повіт	86,2	12	Німці (1,5)
Таганрозька округа	61,7	31,7	Німці (4,6)

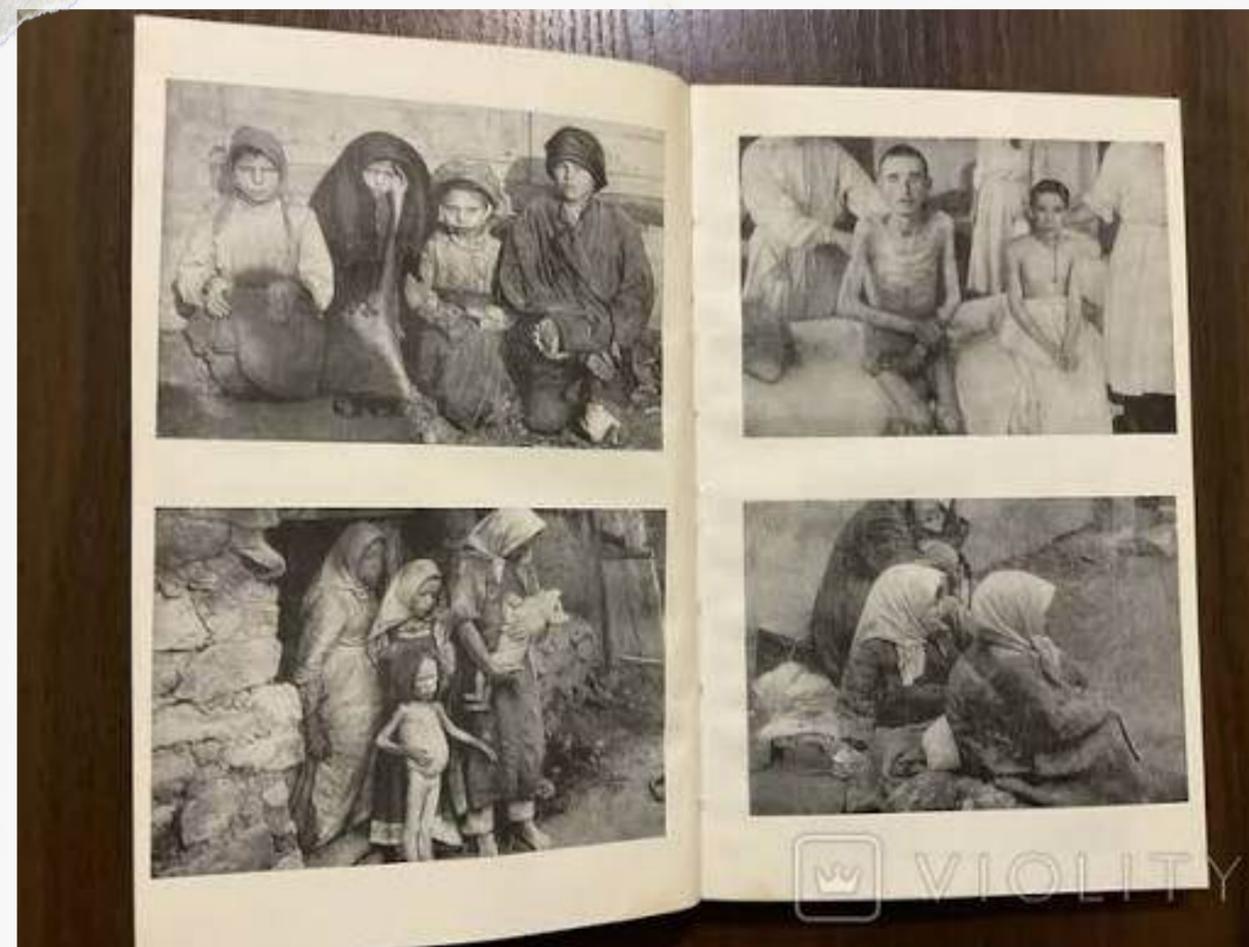
Таке співвідношення цілком відповідає тому, яке було зафіксоване в 1778–1779 рр. Маємо чітко підтверджену закономірність, що зберігається впродовж 120 років.

Але, мабуть, перепис 1897 року теж робила «київська хунта», тому Москва його ігнорує

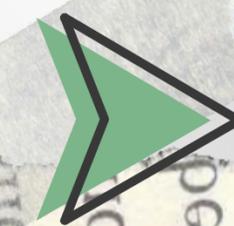
Історичні факти проти міфу

Ситуація змінюється у ХХ столітті, коли Донбас, як і вся Україна, зазнає значних втрат..

ГОЛОДОМОР
1932-1933 РР.

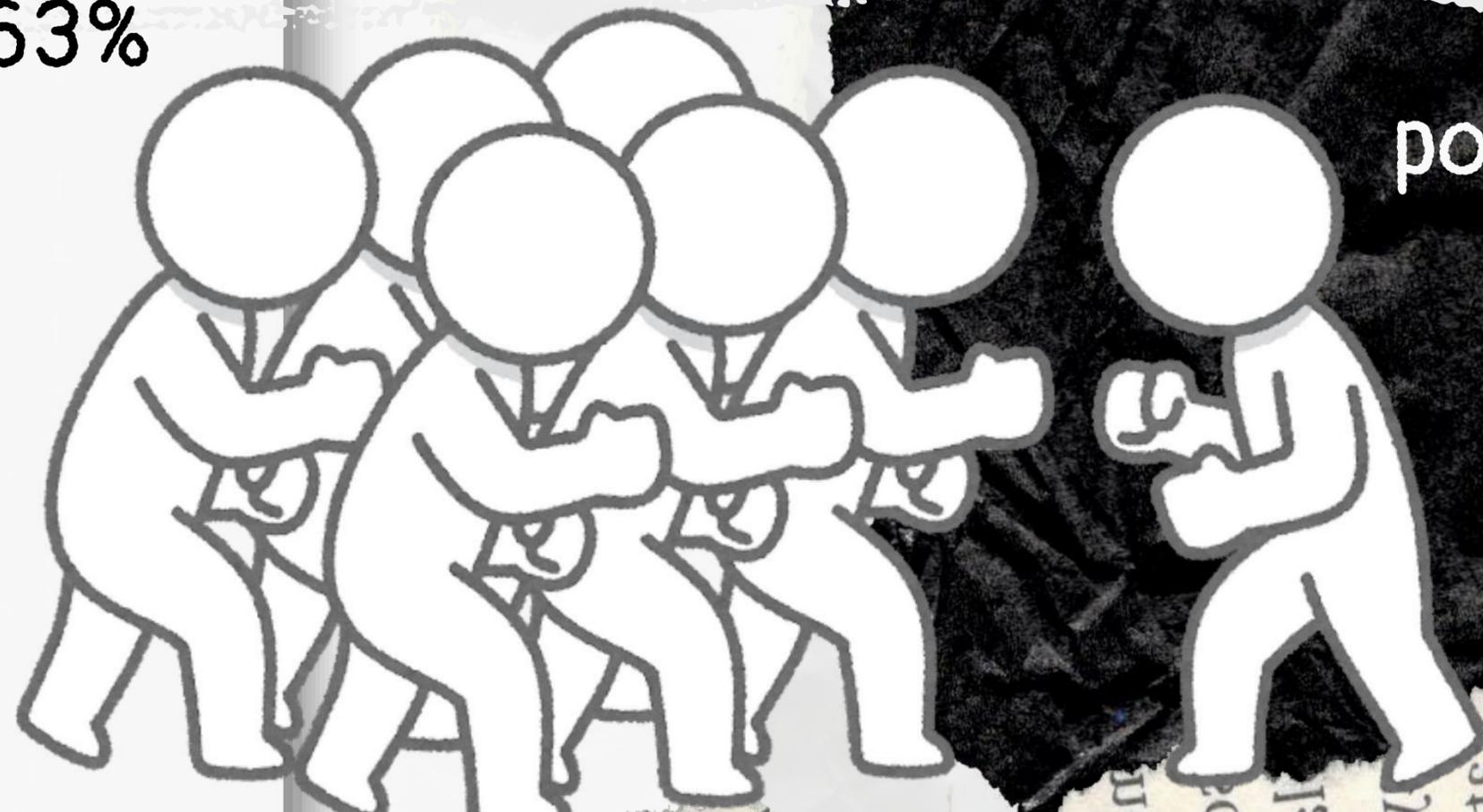
ГОЛОД
1946-1947 РР.

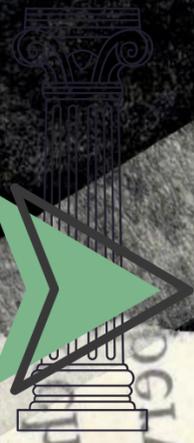
Історичні факти проти міфу

Станом на 1926 р., поки совєцькі «експерименти» набирали обертів, спостерігаємо збереження помітної переваги чисельності українців над росіянами

українці 61,63%

росіяни 24,67%

Історичні факти проти міфу

Після Другої світової війни розпочався процес відновлення промисловості Донбасу. Саме в цей період кількість російськомовних стала переважати кількість україномовних. А далі процес русифікації регіону почав набирати обертів (заборона української мови, витіснення української культури....)

Історія росії - це коли ти спочатку нищив українське, а потім кажеш, що його ніколи не було 0_0

	1970 р.	1979 р.	1989 р.
Луганська область	українці - 54,8 % росіяни - 41,7 %	українці - 52,8 % росіяни - 43,8 %	українці - 51,9 % росіяни - 44,8 %
Донецька ообласть	українці - 53,1 % росіяни - 40,6 %	українці - 50,9 % росіяни - 43,2 %	українці - 50,7 % росіяни - 43,6 %

За даними радянської статистики у 1970-80-х роках частка українців зменшувалася, а частка росіян – збільшувалася.

Історичні факти проти міфу

Разом зі зменшенням частки українського населення Донбасу звужувалася практика вживання української мови

	1897	1959	1970	1979	1989	2001
українська	~53%	44,4%	37,9%	32,2%	30,6%	24,1%
російська	~25%	54,1%	60,6%	66,5%	67,7%	74,9%

АЛЕ

Наведемо результати Всеукраїнського перепису 2001 р.:

Область	Українці, %	Росіяни, %
Донецька	56,9	38,2
Луганська	58	39

Отже, на території Донбасу українці завжди становили більшість населення. Російськомовність населення – результат тривалої імперської та радянської політики русифікації, а не «природне тяжіння» до росії.

Історичні факти проти міфу

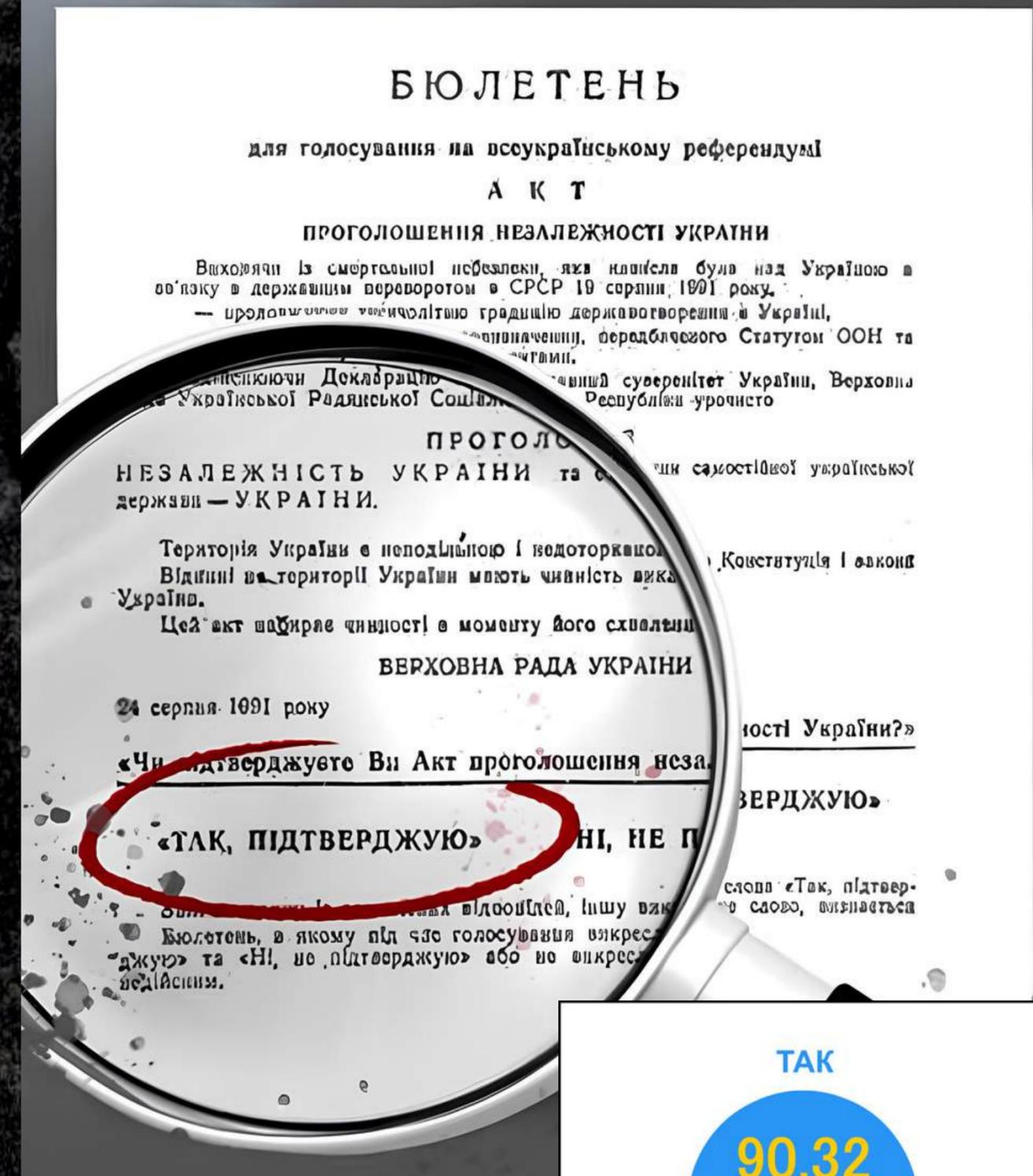
НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Під час референдуму 1 грудня 1991 року на питання «Чи підтверджуєте ви Акт проголошення незалежності України?» відповіли «так» 83,9% жителів Донецької та Луганської областей.

Видно, «руській Донбас» тоді трохи забув, що він російський

Загальноукраїнські підсумки референдуму (для ремарки)

Історичні факти проти міфу

Російське вторгнення і створення квазіреспублік

«руській мір» прийшов на танках з «іхтамнетами»

Донбас не «повстав» - частина була окупована силою

2014 РІК - ШТУЧНИЙ КОНФЛІКТ

ІНСТРУКЦІЯ 101

1. Побачили докази

2. Ігнорувати

3. Сказати «іхтамнет»

4. Змити сліди

Загадкове повстання

Донбасу, яке почалося після того, як з'явилися «ввічливі зелені чоловічки».

Без них, видно, повстати було незручно 0_0

Історичні факти проти міфу

Дані соціопитувань 2013-14 років:
більшість не підтримувала
від'єднання від України.

Згідно з опитуванням лютого 2014
року лише кожен третій житель
Донеччини та кожен четвертий
житель Луганщини хотів
об'єднання всієї України з росією.

2014 РІК - ШТУЧНИЙ КОНФЛІКТ

Відсоток тих, хто хотів би, щоб
Україна приєдналася до росії

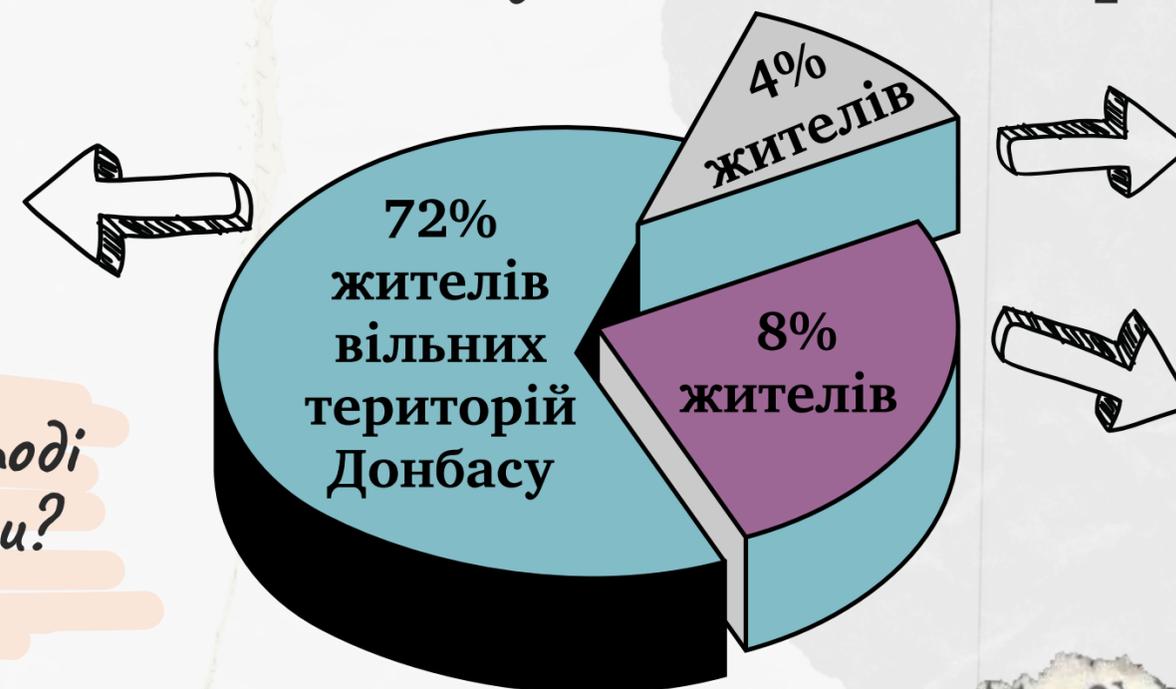
Україна і Росія мають об'єднатись в
одну державу, 8-18 лютого 2014, %

Донецька область	33.2
Луганська область	24.1

Згідно з опитуванням 2016 року:

за те, щоб регіон
був у складі
України

*Цікаво, якщо Донбас російський, тоді
чому його доводилося завойовувати?*

за незалежність

за приєднання до росії

Історичні факти проти міфу

КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ МЕШКАНЦІВ ДОНБАСУ

#ФАКТ Батьківщина шістдесятників,
дисидентів і творців УНСО

МИКОЛА
РУДЕНКО

ІВАН ДЗЮБА

ІВАН
СВІТЛИЧНИЙ

НАДІЯ
СВІТЛИЧНА

АНАТОЛІЙ
ЛУПІНІС

ВАСИЛЬ
СТУС

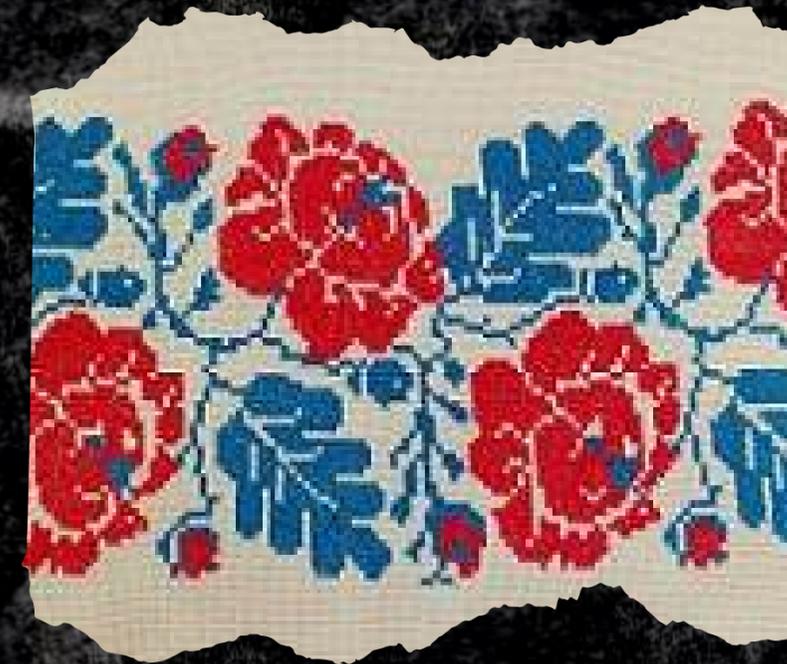
Історичні факти проти міфу

КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ МЕШКАНЦІВ ДОНБАСУ

#ФАКТ Не носили російські сарафани та кокошники

Етнографічна збірка «Древо» (С)

Вишиванка Луганщини.
Луганський обласний центр
народної творчості

Вишиванка Донеччини.
Донецький обласний
краєзнавчий музей

А також відмінності в побутових традиціях, обрядах, піснях і музиці, стравах і кулінарії...

ВИСНОВКИ

1

Донбас історично, етнічно,
культурно – українська
територія

100%

2

Українська більшість на
території Донбасу –
історичний факт

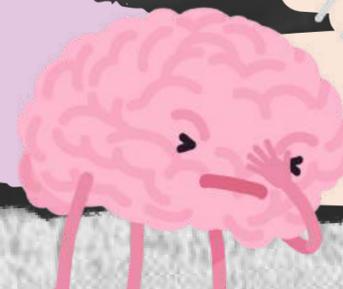
3

Історія, етнічний склад
населення, культура
підтверджують українську
ідентичність регіону

4

Захист російськомовних» -
фальшивий привід

До речі, росіяни, вірогідно,
плутають: «російськомовні»
≠ «проросійські»

ВИСНОВКИ

Факт

Міф про «російський Донбас» – штучна конструкція, створена для виправдання агресії

Міф про «російський Донбас» не витримує історичної критики

Отже, росія може й надалі казати, що Донбас - російський. Але тоді їй доведеться визнати, що промисловий Донбас почався з англійця, розбудували його українці, а «русскій мір» привезли пізніше (разом з переселенцями та радянською пропагандою).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Єфіменко Г. Г. Що таке Український Донбас і як змінювалися його межі в 1917-1925 рр.?// За Ідентичність і Незалежність. Війна Росії проти України: історичні передумови, геополітичні паралелі: у 2-х кн. Кн. 2. Київ: Кліо, 2022. С.1143-1150.
2. Мараєв В. Р. Деконструкція російського історичного міфу про Донбас і Крим як «подаровані землі» для України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Історичні науки*. 2023. Том 34 (73), № 4. С. 24-28.
3. Примарна ясність: міфи і стереотипи навколо Донбасу і війни/ за заг. ред. О. Білокобильського, Н. Нестеренко; ГО «Східноукраїнський центр громадських ініціатив». Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2024. 304 с.
4. Селянська Х. Українська ідентичність мешканців Донбасу: що відрізняє регіон від Росії у їжі, традиціях та побуті [Електронний ресурс]. 2025. URL: <https://novosti.dn.ua/article/9553-ukrayinska-identychnist-meshkantsiv-donbasu-shho-vidriznyaye-region-vid-rosiyi-u-yizhi-tradytsiyah> (дата звернення: 12.09.2025).
5. Тищук О. Владлен Мараєв про найбільші міфи з минулого України, що впливають на майбутнє [Електронний ресурс]. 2022. URL: <https://www.platfor.ma/topic/gumanitarna-dopomoga-vladlen-marayev-pro-najbilshi-mify-z-mynulogo-ukrayiny-shho-vplyvayut-na-majbutnye/> (дата звернення: 12.09.2025).